

nosti ostvarimo zadatke postavljene slatkovodnom ribarstvu u petogodišnjem planu.»

Nakon iscrpnog razlaganja svih problema ribarstva naše Narodne republike, uopće ministar zaključio je svoj ekspezoj slijedećim konstatacijama općeg karaktera:

»Gledajući u cjelini na rezultate rada u ovoj privrednoj grani vidimo da su revolucionarne društveno-političke i ekonomske promjene u našoj zemlji — koje su izveli naši narodi pod rukovodstvom Komunističke partije na čelu sa drugom Titom — omogućile, da razvoj ove privredne grane i trudbenika — ribara krene novim putem. I na tom novom putu postigli smo već dobre rezultate.

Međutim, na završetku moram još jednom podvući, da — bez obzira na postignute uspjehe — mi nismo ribarstvo u dovoljnoj mjeri mobilizirali i iskoristili za rješavanje tako krupnog zadatka kao što je podizanje životnog standarda, a naročito da smo propustili da bržim tempom razvijemo dubinski ribolov i time ovladamo po nama nedovoljno iskorištenim rezervama naših teritorijalnih voda i otvorenog Jadrana.

Naše ribarstvo u 1949. godini haćit će se svim snagama na likvidiranje tih slabosti, da i ono doprinese namjenjeni mu udio u ostvarenju Titovog petogodišnjeg plana.«

Produktivnost i plansko iskorišćavanje ribolovnih voda

Kada je reč o iskorišćavanju otvorenih voda i drugih prirodnih vodišta, pomišlja se prvenstveno na ribolov. Riba su po vrstima i količini najskupoceniji pretstavnici životinjskog sveta u našim vodama. Milijoni kilograma svežeg ribljeg mesa daju naše reke narodnoj privredi. To meso zamenjuje u ishrani meso domaćih životinja, kojih je gajenje i skuplje i teže. Riba su zapravo čoveku dar prirode. One su, kako se to kaže jezikom pravnička, priraštaj naših voda kao rezultat delovanja prirodnih sila i odnosa. One se množe i rastu bez vidnijeg učešća ljudske ruke i bez ulaganja kapitala za njihovo množenje i hranjenje. Izdaci u ribolovu svodili su se dosada, uz neznatne izuzetke, na nabavke i održavanje ribarskih alata, plovila i na plaćanje zakupnine. Izdaci za poribljavanje, zaštitu i investicije, bili su tako neznatni da i ne dolaze u obzir.

Baš radi toga, što u ribolovu prevladaju stvaralačka ruka prirode i stihijski odnosi zadržao je ribolov u otvorenim vodama karakter stihijnosti i tehničke nezavršenosti. Naši ribari na otvorenim vodama su i sada, kao i njihovi prethodnici, prilični primitivci po metodama i sredstvima ribolova. Njihovi se uspesi svode na: lično i u najužem krugu prenosivo iskustvo, instinkt dovrtljivog ribolovca, praktična zapažanja, poznavanje života pojedinih vrsta riba, njihovih migracija (selenja), njihova reagovanja na vremenske promene, temperaturu, hemijski režim vode, postavljene zamke i hranljivu bazu. Organizovanih nastojanja i usavršavanja, opštih iskustava i njihovih naučnih obrada nije bilo. Zato se može s pravom ustvrditi da iskorišćavanje ribljeg blaga na dozvoljen način i preko ovlašćenih ribara, nije u srazmeri sa prirodnim mogućnostima, koje pružaju, i koje bi mogle da pruže naše ribolovne vode. Naši ribari sa njihovim ograničenim i primitivnim sredstvima za ribolov nisu u stanju da iz naših voda izvuku onaj prirodni priraštaj, koji, pod normalnim prirodnim okolnostima, one mogu da pruže našoj privredi. Usled toga je u povoljnim prilikama preostajao jedan neiskorišćavan i zanemaren višak u proizvodnji naših ribolovnih voda, koji je nestajao pod žrvnjem bioloških regulatora i ravnoteže u prirodi. Taj gubitak naše privrede vekovna je karaktera, pa i danas postoji. Šta više nije taj gubitak dosada ni beležen kao pasivna stavka u bilansu našeg nacionalnog dohotka.

Postoje, naime, granice produktivnosti ribolovnih voda. Te granice nisu do danas teoretski markirane, pa šta više taj problem jedva da je u svojoj obimnosti i nagovešten. Povremene razlike u količinama ribe u celosti,

i pojedinih vrsta, kreću se samo između plafona produkcije i skrajnje opustošenosti. Te razlike su posledica raznih poznatih i nepoznatih prirodnih uticaja, koji deluju povoljno ili nepovoljno na život riba, njihovo množenje, ishranu i napredovanje. Od tog količinskog variranja zavisi raspoloživi priraštaj ili bolje rečeno promenjivi realni kapacitet naših voda.

Prirodni uticaji su postojani, i dok su u normalnim stranicama, deluju kao potrebni prirodni regulatori. Samo s vremena na vreme uzimaju oni teže razmere, a ponekad i karakter katastrofe. Tada se mirni i normalni tok produkcije za kraće ili duže vreme poremeti da sporadično dostigne i katastrofalan pad. Ta opasna pomeranja u produkciji ribolovnih voda izazivaju razni, dovoljno nam poznati uzroci. To su pre svega razna riblja oboljenja, koja imaju redovno ograničene štetne posledice, ukoliko ne uzmu epizootski karakter. Pored ovih epizootskih katastrofa, mogu da prouzrokuju opasnije poremećaje neobično sušne godine, a tu i tamo i čvrste, dugotrajne zime, koje prekrivaju neke reke debelim slojem leda i skroz pomrznu pliće reke i neproticajna vodišta.

Prirodnim štetnim uticajima pridružuje se često puta na najnemilosrdniji način čovek svojim svesnim uništavanjem ili nehatom. Ta čovekova delatnost pokazuje se u masovnom uništavanju konzumne ribe i mladunaca eksplozivnim i omamljućim sredstvima u lakomom izlovljavanju polno zrele ribe za vreme mreštenja na poplavljenim područjima i prirodno podesnim mrestilištima u rasturanju ribljih gnezda i uništavanju ikre u danima mreštenja i prepuštanju sigurnoj smrti milijona ribljeg mlada zaostalog na poplavnim terenima posle povlačenja vode u rečna korita. Kako voda u tim vodilištima preko leta presahne, nađe to dragoceno prirodno blago sigurnu smrt, ukoliko nije već ranije postalo plen raznih grabežljivaca.

U novije vreme je postao opasan faktor uništavanja ribe ekonomski progres naše zemlje, koji uzima brzi tempo i sve šire razmere. Industrijalizacija, elektrifikacija, regulacije vodotoka za odbranu od poplava, asanacije, poljoprivredne melioracije i dr. vrše duboke preobražaje u tokovima naših voda, na vodenim prostorima, hemijskom režimu vode, flori i fauni ribolovnih voda, što ima presudan uticaj na riblji fond i proizvodni kapacitet naših otvorenih voda i ribolovnih vodišta koja su sa njima u stalnoj ili povremenoj vezi.

Nisu manje opasni ni uticaji organizovane bezobzirnosti, lakomosti i sile ljudskog društva. Oni dolaze do snažnog izražaja naročito za vreme modernih ratova. Svima nam je poznat strahoviti učinak eksplozije na sve žive organizme u vodi. Teške borbe, koje se obično vode na samim rekama, bombardovanje hidrotehničkih objekata na vodama, polaganje rečnih mina u plovne reke, uništavaju ribe u ogromnim razmerama, koje mogu da dostignu, pa i premaše gubitke od epizootskih oboljenja i drugih prirodnih katastrofa, na široj ili užoj teritoriji.

Zasebno treba osmotriti i oceniti štetna dejstva tekočina civilizacije i privrednog progressa. Te štete su neminovne, nužne, ali mogu da se svedu na najmanju meru prethodnim zaštitnim merama. Te tekovne nam daju mnoge veću naknadu koja je preko potrebna civilizovanom društvu i pretežnija od štete koju nanose ribarstvu. Preventivne zaštitne mere i potrebni tehnički uređaji mogu da ublaže te dosta velike gubitke, ako već ne mogu da ih svedu na stepen bezopasnosti. Da bi se to postiglo potrebni su dobra volja, smišljena organizacija, povezanost merodavnih stručnih i političkih faktora, a pre svega jasni i strogo odmereni zakonski zaštitni propisi.

Da rasmotrimo da li sve to postoji kod nas u dovoljnoj mjeri. Osvrnut ćemo se samo na opasne posledice što ih uzrokuju zagađene vode, koje fabrike i druga preduzeća ispuštaju u ribolovne vodotoke.

Ni sada još nisu mnogi shvatili ozbiljnost i težinu šteta koje našem ribarstvu nanose zagađene fabričke vode. Stotine hiljada kilograma konzumne ribe i milijone ribljeg mlađa uništavaju svake godine zagađene vode koje ispuštaju razne fabrike. Makar su bezmalo sve te fabrike, još od ranije izgradile specijalna postrojenja za pročišćavanje i neutralisanje tih voda pre ispuštanja u rečna korita, većina tih preduzeća ih je zapustila, a druga ih opet ne koriste, ma da su u ispravnom stanju. Navodimo samo slučaj fabrike šećera u Vrbasu, Crvenki i Zrenjaninu, a da i ne govorimo o pustoši koju su u ribolovnim rekama NR Slovenije prouzročila industrijska preduzeća svojim zagađenim i otrovnim vodama, i prete da istrebe svu ribu važnijih ribolovnih voda svog užeg kraja. Zagađene vode šećerane u Zrenjaninu ugrožavaju osim toga i proizvodnju velikih veštačkih ribnjaka kod Ečke u Banatu, i to najviše u vreme sezone izlovljavanja i transportovanja ribe vodenim putevima na tržište. Sva zauzimanja Glavne direkcije za ribarstvo i drugih državnih faktora, da se te zagađene vode ne ispuštaju pre nego li budu pročišćene i neutralisane, ostajale su bez uspeha. Tako se velike količine konzumne ribe oduzimaju od ishrane širih narodnih slojeva, i uništavaju milioni ribljeg podmlatka, a da uprave fabričkih preduzeća nikako ne će da shvate svoju veliku odgovornost za uništavanje ovo-

like državne imovine! Verovatno zato, što dosada nisu pozivane na odgovornost, i što kaznene sankcije nisu dovoljno efikasne. Preka je potreba da se donesu odmereni zakonski propisi o obaveznom i neodložnom podizanju i upotrebi uređaja za pročišćavanje fabričkih voda i odgovornostima nebrižnih ili samovoljnih uprava pojedinih industrijskih preduzeća. Osim toga treba da se preko masovnih organizacija vodi stalna i snažna akcija o važnosti ribarstva za našu privredu i potrebama da se ribe zaštite od uništavanja, koja s vremenom pustoše naša najvažnija područja.

Ti propisi treba da obuhvate i regulišu kiseljenje konoplje, lana i ostalih industrijskih biljki, potrebnih našoj tekstilnoj industriji, koje isto tako bez potrebe nanosi velike štete ribolovnim vodama.

Te udružene uništavajuće snage prirode i čoveka dovede naše ribarstvo do teških poremećaja ravnoteže između produkcije i eksploatacije na štetu osnovne glavniće ribljeg blaga, koja je već osjetno načeta i ozbiljno ugrožena. Ovde ponovno podvlačimo da ribolov naših ribara i ribolovaca, ma kako bio intenzivan i obiman, ne može da ugrozi tu ravnotežu, ako mu se ne pridruže masovna uništavanja sa strane prirodnih faktora i ljudske bezobzirnosti. Šta više, njima preostaju mogućnosti neograničenog, ali organizovanog i planski iskorisćavanog živog i plodnog ribljeg fonda naših voda, ako se pustošenja navedenih faktora energičnim i planski izvođenim merama, svedu na snošljivu meru.

Da li takve mogućnosti kod nas postoje? Da smo to pitanje postavili pre pobede nad fašizmom i kapitalizmom, odgovor bi bio svakako negativan. Al danas, kada stihijnost u privredi zamenjuju planski rad i planska proizvodnja, kada se naša privredna bogatstva iskorišćuju punim zamahom i svestrano u cilju najvišeg razvika naših privrednih mogućnosti, to pitanje dobija potvrđan odgovor. Potrebni su samo planski rad, energična zauzimanja, masovne propagandne akcije i ljubav prema narodnoj imovini, pa da se taj ideal ribarstva u kratkom roku ostvari. Te opsežne mere će da prati i sigurno pomaže neobično velika plodnost ribljeg sveta.

Tim putem ćemo relativno brzo postići ostvarenje potrebne ravnoteže između produkcije i eksploatacije ribljeg fonda naših voda i onaj maksimum produkcije, koji će našim ribarima omogućivati intenzivni, neograničeni i modernim sredstvima snabdeveni ribolov. Takav ribolov će šta više biti i potreban, da taj ostvarivani višak ne ostane neiskorišćen i osuđen na iščezavanje pod dejstvom prirodnih regulatora, a pre svega ograničenih količina prirodne hrane, kiseonika i vodenog prostora.

Jovan Kerda

BOLEST ŠTUKA U SLOVENSKIM VODAMA

Prilikom svojeg nedavnog posjeta u Sloveniji doznao sam od drugova u Ljubljani i Kranju, da je ovoga ljeta snažila štuku neka dosad nepoznata bolest, od koje je stradala velika količina te ribe. Tako su mi drugovi ribolovci u Kranju govorili, da su u Bledskom jezeru uginule sve velike štuke, dok su manji primjerci ispod 2 kg ostali pošteđeni od te bolesti. U jednom omanjem jezeru između Kranja i Kamnika, zvanom Voglajn, uginula je uz štuku i sva ciprinska riba (šarani i linjaci), i to do posljednjega komada. Jedan drug ribolovac iz Osijeka, koji je ovoga ljeta boravio u Novome Mjestu na Krki, izvijestio me je, da je dobio dozvolu lova na pastrve u

gornjem toku Krke i njenim pritocima uz naplatu od Din 150.— mjesečno, dok je za lov štuke bila tražena naplata od Din 160.— samo za jedan jedini dan. Po toj abnormalnoj razlici u cijeni sudim, da je bolest štuke i u ovoj rijeci neobično harala, pa se ovako visokim cijenama želi izbjeći jača frekvencija ribara na Krki i prema tome što prije opet podići stanje štuke u Krki, koja je uostalom nadaleko poznata sa svojeg ukusnog mesa. Međutim mi nitko od drugova u Sloveniji nije mogao objasniti karakter ove bolesti štuke, pa će biti od interesa čuti mišljenje ljubljanskih ihtiologa, koji su vjerovatno već upoznat s tom pojavom riblje bolesti.